

O diabolskom „kulte JA“, čiže o „self-psychológii“ („selfizme“)

Vzťah kresťanov k psychológii je rozdielny. Svedčí o tom mimo iného aj polemika, ktorá pred časom prebehla na stránkach istého kresťanského časopisu. Meritum sporu spočívalo v otázke: „Má (resp. smie) sa kresťan pri rôznych psychických problémoch obrátiť na psychológa, či má hľadať pomoc výhradne v duchovných zdrojoch (vo svojej viere, v Písme, u svojich bratov vo viere, resp. u duchovného pastiera)?“ Odpovede autorov jednotlivých článkov sa diametrálne líšili – napriek tomu, že všetci boli kresťania, opierali sa o Písmo a argumentovali veľmi logicky. Ako je to možné? Myslím, že príčinu treba hľadať v nesprávne položennej otázke. Tá nemala znieť „psychológia – áno, či nie?“, ale „aká psychológia?“, poprípade „ktorý psychológ?“ Lebo je veľa rozdielnych psychologických škôl a sú rôzni psychológovia. Každý psychológ (ako ostatne každý človek) pri svojom myslení a rozhodovaní vychádza z istej paradigmy¹ (alebo ak chcete „presvedčenia“, „svetového názoru“); okrem toho každá psychológia (psychologická škola) je naviazaná na nejakú filozofiu, na nejaké „klasické“ alebo „módne“ učenie.

Nechcem zabiehať do podrobností, ale predsa by som tu rád pre ilustráciu „postavil vedľa seba rad ľudí“ – vyznávačov rôznych filozofických smerov alebo učení, starých i najnovších; možno už z ich vymenovania udrie do očí (i človeku, ktorý sa o tieto veci nejako zvlášť nezaujima) priepastný rozdiel medzi nimi: stoik, cynik, platonik, kartezián, kantovský idealista, feurbachovský materialista, heglovský dialektik, humanistický racionalista, freudista, marxistický ateista, kresťanský existencialista, naturalistický (t.j. ateistický) existencialista, pragmatista, behaviorista, relativista („pluralista“) atď.; k tomu treba prirátat tých, čo vychádzajú z čisto náboženských pozícií, či už kresťanských alebo iných (pričom aj títo ešte môžu byť „liberálni“, „umiernení“ alebo „fundamentalistickí“), a nemôžeme tiež zabúdať na stúpcov rôznych novopohanských, okultistických a iných kultov a učení (či už pôsobiacich v rámci hnutia New Age alebo samostatne).²

Pravdaže, psychológovia nie sú žiadni výnimoční ľudia, preto veľká väčšina z nich (tak ako každý, kto je ovládaný módou) chce byť „in“, to znamená že akceptujú, prijímajú za svoje hlavne módne koncepcie, ktoré vznikli v tzv. „postmodernom období“,³ t.j. v súčasnosti alebo nedávnej minulosti. Preto vystríhanie niektorých kresťanských autorov pred psychológmi má svoje opodstatnenie; veď kto môže vopred vedieť „do rúk“ koho sa dostane, komu zverí nielen svoje problémy, starosti, intímnosti, ale komu dovolí manipulovať so svojou psychikou („dušou“). Pravda, niečo iné je, ak človek psychológa **dobre** pozná (t.j. pozná aj jeho „názory“, onú spomínanú paradigmu, ktorá riadi jeho uvažovanie a konanie); takých prípadov je však iste veľmi málo.

Ale nejde iba o psychologické poradenstvo (liečbu) pri ťažkostiach, problémoch; ešte závažnejšie, negatívnejšie sa môže prejavovať vplyv „módnej psychológie“ (ktorá

¹ Paradigma je systém myslenia, schéma chápania a vysvetľovania určitých stránok skutočnosti. (Myšlienku o zmenách paradigmy zaviedol vedec, historik a filozof Thomas Kuhn).

² Chcem pripomenúť, že človek môže byť ovplyvnený niektorým filozofickým smerom alebo učením aj keď o ňom teoreticky nič nevie (možno nepozná ani jeho názov) – jednoducho kopíruje správanie sa svojich vzorov, okolia, prijíma paradigmu, ktorá naňho pôsobí (cez výchovu, školu, médiá a najrôznejšie kontakty).

³ Výraz „postmoderný“ sa bežne (oficiálne) používa, hoci je vecne a etymologicky nelogický; správnejšie by bolo hovoriť o „postkultúrnom“ období.

je súčasťou satanského učenia jednej z odnoží hnutia New Age) napr. na niektoré metódy „modernej“ pedagogiky, ale aj na výchovu detí v rodinách. O jednej takej psychologickej metóde sa tu chcem zmieniť.

Ide o tzv. „self-psychology“ („self-psychológiu“), resp. „**selfizmus**“. Tento anglický výraz¹ je po etymologickej stránke totožný s u nás známejším (grécko-latinským) výrazom „egoizmus“ („self“ = „ego“ = „ja“), ktorý znamená „sebeckosť“, a predsa sa s ním významovo nekrýje; selfizmus nie je iba sebeckosť, je viac. Z u nás dobre známych (hoci cudzích) slov je selfizmu významovo bližší výraz „egocentrizmus“, t.j. „sústredenosť na seba“ (snaha všade stavať do popredia seba), čo je v podstate sebeckosť kombinované s pýchou; egocentrizmus vo filozofii a umení sa nazýva „egotizmus“.² Selfizmus je akýmsi vystupňovaným egocentrizmom (egotizmom), ktorý zahŕňa v sebe sebeckosť, pýchu, istý druh narcizmu, t.j. obdivovania (ba až „zbožšťovania“) seba, ale tiež agresivitu v „presadzovaní svojich záujmov“; dalo by sa povedať, že je to „**kult vlastného ja** (ego, self)“: „ja som O. K.“, „ja som ten naj... (...lepší, ...múdrejší, ...úžasnejší atď.)“, „ja som sa narodil, aby som víťazil“. Okrem „uctievania“ vlastného ja veľký dôraz sa kladie na „**skúsenosť**“ a „**zážitok**“, najmä na „vrcholný zážitok“ („peak-experience“) a na „skúsenosť vlastného ja“. Zameranie sa na vlastné ja má údajne za cieľ „sebarealizáciu“, mimoriadne zdravie, plnú rozvinutosť, úspech; zameranie sa na „vrcholné zážitky“ znamená vraj „byť otvoreným každej skúsenosti“ (propaguje sa najmä „otvorenosť mnohým sexuálnym kontaktom“, t.j. promiskuita).

Dôsledky a prejavy selfizmu.

Niektoré sú „nenápadné“ (nevenuje sa im preto pozornosť, stali sa „normálnymi“ v bežnej komunikácii, reagovaní a konaní), iné sa prejavujú hrozivo, sú vnímané ako „závažné“, vyvolávajú obavy, ale napriek tomu sú často „tolerované“ (otvorene alebo „potíchu“), lebo ich netolerovanie by vraj bolo „porušením osobnej slobody“ (v skutočnosti by bolo v rozpore s panujúcim filozofickým smerom – selfizmom).

K prvým, t.j. „**nenápadným**“ **prejavom selfizmu** patrí presadzujúca sa výchova bez zákazov a trestov – celkom v duchu Sartreovho hesla „zakazuje sa zakazovať!“ a scientologických „zásad výchovy“, ako ich poznáme najmä z tzv. dianetiky.³ Cieľavedome je budovaný akýsi „kult dieťaťa“, pričom sa využíva (či skôr zneužíva) prirodzený rodičovský cit (puď).

Začína to obyčajne už v najútlejšom veku dieťaťa „rozplývaním sa“ rodičov (a starých rodičov) nad svojou „ratolesťou“, ktorá je vo všetkom „úžasná“ (najkrajšia, najchytřejšia,

¹ Tento filozofický a psychologický smer vznikol (ako inak!) v USA, odkiaľ sa od 60. – 70. tých rokov rozšíril do celého „západného sveta“.

² Nezamieňajme si dva podobné výrazy „egoizmus“ a „egotizmus“. Prvý znamená „obyčajné“ sebeckosť, druhý označuje filozofický a literárny smer.

³ Dianetika je „liečebnou metódou“ tzv. scientológie (ktorú počítame za súčasť hnutia New Age). Pri „liečbe“ používa tzv. auditing, ktorého cieľom je „vyčisťovanie mysle“ (navodenie „stavu clear“). Ak sa podrobíš auditingu, auditor („liečiteľ“) v rozhovore, zasahujúcim do najväčších intímností, pátra u teba po tzv. „supresoroch“, t.j. „utláčateľoch“ (najčastejšie sú nimi vraj rodičia, vychovávateľia alebo učiteľia), ktorí sa pri tvojej výchove svojimi zákazmi a príkazmi údajne dopustili proti tebe tzv. „invalidácie“, „dali ti pocit márnosti“ („nulifikovali“ ťa), a tým vraj zapríčinili všetky tvoje súčasné psychické problémy. (Zmieňujem sa o tom podrobnejšie vo svojich knihách „NOVÝ VEK...“ a „FARKY A ÚVAHY O ŽIVOTE“. Informácie o nich nájdete na tejto webovej stránke (na stranách CENNÍK a ANOTÁCIE).

najrozumnejšia...), pokračuje to podnecovaním „ctižiadostivostí“ dieťaťa a „precitlivosťou“ voči akémukoľvek neprijemnému (i keď pravdivému, reálnemu) hodnoteniu dieťaťa (napr. rozčuľovanie sa nad kritickými poznámkami učiteľa, alebo nad horšími ako výbornými známkami dieťaťa, chválenie toho, čo pochvalu nezasluguje, prehliadanie toho, čo pozornosť zasluhuje), a končí to obyčajne aroganciou až terorom detí, a zúfalstvom, plačom, nešťastím rodičov.

Pred časom jedna z našich televíznych staníc vo svojom spravodajstve priniesla kurióznu správu o „štrajku rodičov“ v istom americkom meste: rodičia, zúfali, nevediaci si rady s neposlušnosťou a aroganciou svojho 17-ročného syna a 12-ročnej dcéry, rozhodli sa „štrajkovať“: presťahovali sa do stanu, ktorý si postavili pred vlastným domom, prestali variť, prať, upratovať a poskytovať „vreckové“ svojim ratolestiam (ktoré si oni sami vychovali v duchu „self-psychológie“). Ako štrajk dopadol, o tom sme sa z televízie nedozvedeli. Ostatne, o celý „prípade“ sa novinári zaujímali iba pre jeho „senzačnosť“, vôbec im nešlo o pátranie po podstate (po skutočnej, prvotnej príčine) „štrajku rodičov“, ani ich nezaujímal sled udalostí, ktoré v tento „štrajk“ vyústili. O „bulvárom“ záujme médií o tento prípad svedčí nakoniec aj to, že iným zakončeniam (menej senzačným) rovnakých situácií nevenujú žiadnu pozornosť. Z tých iných (bežnejších, menej senzačných) zakončení výchovy založenej na self-psychológii je najčastejšie týranie. Nie týranie detí (tomu novinári venujú hodne pozornosti), ale týranie deťmi, týranie vlastných rodičov; a pritom je toto celkom isto častejšie ako týranie detí a žien – čo je tak obľúbená téma novinárov.

K menej závažným, „nenápadným“ prejavom „self-psychológie“ patrí napr. aj zameranie niektorých reklamných agentúr na naše „úžasné“ ja (self): „(kúpte si...) ...lebo vy za to stojíte!“ „...vy si to zaslúžite!“ Inými slovami: „Vy ste super..., naj..., preto vám patrí to, čo je super... a naj...!“

Zo **závažných dôsledkov selfizmu** a jeho hlavných zásad (najmä „peak-experience“) spomeniem aspoň tie, ktoré sú mimoriadne nebezpečné. Sú to predovšetkým dva nesmierne sa rozmáhajúce „moderné“ javy – drogová závislosť a promiskuita. Ich dôsledky sú strašné pre jednotlivcov, ktorí sa im oddali i pre celú spoločnosť.

Dlhodobý abúzus drog vedie k degradácii osobnosti a väčšinou k doživotnej invalidite. Ak uvážime, že k tomu prichádza obvykle už vo veľmi mladom veku a že táto piatka postihuje čoraz väčšiu časť mladej generácie, a ak k tomu prirátame vysokú kriminalitu, ktorú rozšírenie drogovej závislosti vždy prináša, ale tiež ekonomické zruinovanie rodín následkom zaobstarávania veľmi drahých drog, môžeme si predstaviť, aké katastrofálne dôsledky – sociálne, ekonomické, kultúrne a iné – môže mať táto selfistická „snaha po vrcholných zážitkoch“ pre celú spoločnosť.

Promiskuita (pohlavná neviazanosť) je hlavnou príčinou veľkého rozšírenia AIDS – choroby, prinášajúcej veľké utrpenie chorému, ohrozujúcej jeho okolie (najmä jeho najbližších), zaťažujúcej spoločnosť vysokými nákladmi na drahú (a pritom neúspešnú) liečbu a na starostlivosť o početných mladých „invalidov“, a nakoniec vedúcej vždy k predčasnej, страšnej smrti.

Choroba AIDS je skutočným „škrtom cez rozpočet“ selfizmu, sľubujúcemu úspešnosť, mimoriadne zdravie, „vrcholné zážitky“. Selfisti sa proti nej búria, protestujú (hoci ide o veľmi vážnu vec, človek by sa neraz zasmial, keď počuje o ich „demonštráciách“ a iných okázalých „protestoch proti AIDS“).

Na tomto mieste je vhodné porovnať spôsoby boja (prevencie) proti AIDS, ktoré navrhujú kresťania s tými metódami, ktoré presadzujú a praktizujú ľudia, vyznávajúci „kult ja“ s jeho požiadavkami „skúsenosti vlastného ja“ a „vrcholných zážitkov“: Kresťania chápu AIDS (ako aj ostatné pohlavné choroby) ako trest za porušovanie nemenných Božích zákonov (prikázaní) a vidia jedinou cestu k eliminovaniu tohoto strašného ochorenia v monogamnom manželstve založenom na biblických zásadách – teda v manželskej vernosti, v odstránení mimomanželského sexu. I selfisti musia pripustiť, že jedine týmto spôsobom

by bolo možné v pomerne krátkom čase nielen zabrániť šíreniu pandémie, ale ju i úplne, definitívne eradikovať,¹ a napriek tomu túto cestu odmietajú; nezhodovalo by sa to totiž s ich požiadavkou „otvorenosti voči mnohým sexuálnym kontaktom“ (t.j. s nimi propagovanou a praktizovanou promiskuitou). Namiesto toho propagujú nespoľahlivé „ochranné prostriedky“, sexuálnu výchovu na školách (ktorá vedie často iba k predčasnému záujmu psychicky a eticky nezrelých detí o veci, ktorých závažnosť ony práve pre túto svoju psychickú a etickú nezrelosť nedokážu posúdiť; dôsledkom toho, prirodzene, nemôže byť nič iné, ako rozšírenie AIDS v tejto takej zraniteľnej skupine mladých ľudí pubertálneho veku), a poslednou formou ich „boja proti AIDS“ sú už zmienené smiešne „demonštrácie, pochody, protesty proti AIDS“.

Ale azda najzávažnejším dôsledkom selfizmu je to, že „nadmerná láska k sebe“ týchto ľudí vylučuje lásku k iným – typickým znakom selfistu je jeho ľahostajnosť alebo nenávisť ku všetkým a všetkému okrem seba. Možno bude niekto namietat, že predsa aj oni sú schopní prežívať vášnivú (najmä erotickú) lásku: dokazujú to napr. svojimi výtvormi (piesňami, literárnymi a inými umeleckými dielami), ale i vlastným (vášnivým) životom. Tu však treba zdôrazniť, že erotická láska nie je skutočnou láskou (agapé), ako ju napr. chápu kresťania, ale je prejavom pudu, inštinktu; takáto „láska“ je sebecká (hoci je často ospevovaná, idealizovaná, „romantizovaná“), lebo jej cieľom je vlastné potešenie, uspokojenie a ukojenie (t.j. selfický „vrcholný zážitok“).

Celkom logickým dôsledkom selfizmu je aj odcudzenosť, neschopnosť empátie, „sociálneho cítenia“, tvrdosť, bezohľadnosť (napr. voči susedom, príbuzným, zamestnancom, podriadeným, kolegom atď.). Táto „povahová známka“ je taká nápadná, že podľa nej možno jednoznačne identifikovať selfistov – je to akási ich „legitímácia“. Celkom isto nie je kresťanom ten, kto sa preukazuje takouto „legitímáciou“. Nedajte sa oklamať rečami, zastieracími manévrami, ani občasnými „dobrými skutkami“ týchto ľudí. Áno, aj selfista môže konať „dobré skutky“ – ak mu to urobí reklamu, ak to vylepší jeho „imidž“ (z podobných dôvodov aj mafijáni a iní zločinci občas prispievajú na „charitu“). Dôležitý je celkový postoj, nie jednotlivý skutok, dôležitý je motív, viac ako „efekt“ konania.

M. B. Benjan

¹ eradikovať = vykoreniť, úplne odstrániť, zlikvidovať